

KATVE-RYHMÄN KOKOUS

Aika: 30.9.2004, klo 13.00-15.30

Paikka: Helsingin yliopiston kirjasto, Teollisuuskatu 23, kokoushuone B547

Läsnä:

Aho, Lauri - Marnux Software, ATP
Hakala, Juha - HYK (pj.)
Hakala, Nanna - HYK
Holopainen, Päivi - HYK (siht.)
Huttunen, Maarit - HYK, ISBN-keskus
Keskitalo, Esa-Pekka - HYK (14.00 ->)
Lehtinen, Riitta - HelMet-kirjastot (Millennium-yhteyshenkilö)
Maijala, Ere - ATP
Paavilainen, Kaisa - HYK
Peltonen, Esa - ATP
Petrell-Auvinen, Sonja - Axiell
Rajala, Petri - TietoEnator
Rouvaniemi, Ari - HYK

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Asialistalle lisättiin kohta 2.2 Kokouksen varapuheenjohtajan valinta.

2. Edellisen kokouksen muistio ja kokouksen varapuheenjohtajan valinta

2.1 Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin.

2.2 Kokouksen varapuheenjohtajan valinta

Kokouksen varapuheenjohtajaksi valittiin Kaisa Paavilainen.

3. ISBN-standardin uudistus ja kansallinen standardointi

Draft International Standard (DIS) hyväksyttiin työryhmässä kesällä 2004 ja standardi valmistuu aikataulussa eli viimeistään 2005 alussa. Standardityöryhmän ehdotus on 13-merkkinen ISBN-tunnus 10-merkkisen tunnuksen tilalle. 13-merkkinen ISBN-tunnus tulee olemaan identtinen kirjoissa käytetyn EAN-viivakoodin kanssa. Maantunnukset ja kieliryhmän tunnuksat säilyvät samoin kuin vanhat kustantajantunnukset. Tässä uudessa ISBN-tunnuksessa lisätään 10-merkkisen tunnuksen eteen EAN-viivakoodeissa käytetty etuliite 978, nk. 'kirjamaatunnus'. Tämä muutos koskee olemassa olevia käyttämättömiä ISBN-tunnuksia, joita ainakin suomalaisilla kustantajilla on vielä runsaasti jäljellä. Tässä yhteydessä myös vanhat kustantajantunnukset säilyvät samoina. Kun olemassa olevat ISBN-

tunnukset on käytetty loppuun 978-etuliitteen kanssa, otetaan käyttöön ISMN-tunnusten yhteydessä käytetty etuliite 979, nk. 'musiikkimaatunnus'. Tällöin myös kustantajantunnukset tulevat muuttumaan erittäin todennäköisesti.

Uuden 13-merkkisen tunnuksen käyttöön siirrytään virallisesti vuoden 2007 alussa ja siirtymävaihe tulee todennäköisesti olemaan melko pitkä. Kustantajat ja kirjakaupat haluavat siirtyä uuden standardin käyttöön mahdollisimman pian, ja luultavasti nopeimmat alkavat julkaista näitä jo piakkoin. Kustantajille on annettu suositus, että he merkitsisivät siirtymävaiheen aikana teoksiin sekä 10- että 13-merkkisen tunnuksen. On kuitenkin todennäköistä, että kaikki eivät tätä käytäntöä omaksu. Kansainvälinen ISBN-keskus tekee pieniä kustantajia varten muunnosohjelman, jolla vanhat tunnukset voidaan muuttaa uusiksi. Kirjastojen tietokannoissa jo olevia tunnuksia ei konvertoida, koska niissä määräävä peruste on se tunnus joka itse teoksessa lukee. Kirjastojen tietokannoissa tulee kuitenkin olla mahdollista käyttää uutta ja vanhaa tunnusta yhtäaikaan ja molemmilla tunnuksilla tulee pystyä hakemaan teoksen tietoja, vaikka molempia ei löytyisikään tietueesta. Tämän toteutus jää järjestelmätoimittajien ratkaistavaksi.

Kansainvälinen ISBN-standardi käännetään suomeksi ja käännöksen pohjalta laaditaan SFS-standardi kevään 2005 aikana. Kansainvälisen standardin rinnalla on tehty kansainvälinen ISBN-manuaali, jossa kerrotaan yksityiskohtaisemmin uuden ISBN-tunnuksen käytöstä. Suomen ISBN-keskus työstää uuden ISBN-esitteen ja muut ohjeet kirja-alalle vuoden 2005 loppuun mennessä.

ATP ei ole vielä aloittanut uuden standardin vaatimia ohjelmistomuutoksia. Axiellilla työ on aloitettu. TietoEnatorin tilanteesta ei ole tietoa. Jotta muutostyö kirjastojärjestelmissä on mahdollista, MARC-kentälle 001 annetut mahdolliset pituusmääritykset tulee poistaa.

4. URN-tunnuksen kansallinen standardointi

Verkkojulkaisujen tunnisteiden URN:n (Uniform Resource Name) kansallinen standardointi on edennyt Tietohuoltokomiteassa. Työryhmäkäsittelyn jälkeen standardi lähtee lausuntokierrokselle. URN tulee olemaan ensimmäinen SFS-standardi, jonka perustana on IETF:n internet-standardi. Kansalliskirjaston URN-ohjeistusta uudistetaan. Tavoite on, että kaikki Kansalliskirjaston kautta kulkevat verkkojulkaisut saavat URN-tunnuksen. Tunnuksia myönnetään myös muille kuin "jokseenkin pysyville" julkaisuille. Verkkojulkaisujen tiedot tullaan keräämään kansalliskirjaston URN-rekisteriin. Myös URN-tunnuksia käyttävän resoluutiopalvelun suunnittelu käynnistetään Kansalliskirjastossa.

5. NISO Metasearch Initiative - tilannekatsaus

Kokoelmien ja palvelujen kuvailulle saadaan metadastandardiluonnos vasta ensi kesänä. Tavoitteena on, että portaaleille saadaan ISO2709-tasoinen vaihtomuotostandardi. Alkuvaiheessa kokoelmien kuvailu tehdään Suomessa ENCompass-järjestelmään, ja siirretään MetaLibiin sitten kun se tukee standardia. Palvelukuvaukset ovat tällä hetkellä MetaLibissa omassa muodossaan, mutta myös ne tulisi saattaa standardin mukaiseen muotoon.

6. Formaattikysymys: keskustelu avattu Voyager-kirjastojen kesken

Suomen Voyager-kirjastot (Linnea2 ja AMKIT) ovat aloittaneet keskustelun nykyisen MARC21-Fin -formaatin vaihtamisesta MARC21-formaattiin. Tavoitteena, että konsortiot tekisivät asiasta päätöksen syksyllä 2005. Mikäli päätös on myönteinen keskustelu siirtyy kansalliselle tasolle.

Keskusteltiin lyhyesti uudesta vaihtomuotostandardista MARCXML+, joka on kehitteillä. Nykyinen MARCXML sopii yhteen MARC21:n kanssa, mutta MARCXML+:n idea on, että se sopii kaikille eri MARC-formaateille. Standardin kehittäminen ISOssa vie minimissään kolme vuotta. Sovittiin, että otetaan tämän uuden ISO WI:n esittely seuraavan KATVE-kokouksen asialistalle.

7. Nelli ja SFX-instanssit

Yleisten kirjastojen Nelli-portaalin rahoituksesta on sovittu Opetusministeriön kanssa. Tässä vaiheessa maakuntakirjastotasolla on suunnitteilla 20 käyttöliittymää. Linkityspalvelimia (SFX-intansseja) on toistaiseksi vain viisi ja tarkoitus on ensin katsoa miten niillä pärjätään. Yksi yleisten kirjastojen ongelma on, että kaikilla kirjastoilla ei ole riittävää UNIX-osaamista, jotta portaali saataisiin käyttöön. TietoEnator ja ATP pystyvät tarjoamaan omille kirjastoilleen UNIX-palveluja.

Kansalliskirjasto hankkii kansallisen SFX-instanssin elektronisia vapaakappaleita ja mm. FinELibin kautta tilattuja elektronisia lehtiä varten.

Hakuja eri kirjastojärjestelmiin MetaLibin kautta on testattu ja tilanne on seuraava: Origo - ok, Pallas - melkein ok, Millennium - osa hauista ei toimi (semantiikkaongelma), Axiell - ei vielä testattu, PrettyLib - vain SRU, Abilita - ei vielä testattu. Suomalaisista kirjastojärjestelmistä puuttuu vielä "OpenURL awareness", eivätkä järjestelmätoimittajat ole vieläkään päässeet testaamaan, koska testi-instanssia ei ole olemassa. Tavoite on, että yleisten kirjastojen viidestä instanssista saataisiin apua tähän tarkoitukseen. Millenniumissa lienee jo OpenURL-ominaisuuksia, mutta ne eivät ole käytössä.

8. Kirjastojärjestelmien kuulumisia

Pallas

Kauhajoen kirjastossa RFID-tunnusta käytetään kaikessa aineistossa ja lainaustoiminta sujuu hyvin. Sitä käytetään myös inventoinnissa ja varkaudenestossa. Z39.50 ja osakohteet -aiheinen testaus on meneillään. Celia-kirjaston kanssa jatketaan kehitystyötä funktionaalisen luetteloinnin piirteiden parantamiseksi.

ATP

Yrityksen toiminta keskittyy Hämeenlinnaan. Uusia asennuksia on tehty ja automaattien kehitystyötä jatketaan. Hämeenlinnassa toimii robotti. USEMARCONista on tullut versio 1.44, joka on jo toimitettu British Librarylle. RFID-tuki tulee kohta pilottiin.

Axiell

Keväällä 2005 hankitaan uusi palvelin, muuten ei uutta.

Millennium

RFID kiinnostaa, mutta sen suhteen ei ole tapahtunut mitään konkreettista. Uusi ohjelmaversio on tulossa tuotantoon vuoden vaihteessa. Tietojen poimintaa Pallas-kirjastosta on testattu Tampereen kanssa. Z-portti on toistaiseksi avattu vain Nelli-testejä varten. Z-haut kuormittavat palvelinta ja tilanne todennäköisesti pahenee portaalin käyttöönoton myötä.

Voyager

Unicode-versiota on testattu testipalvelimella ja testataan edelleen. Käyttöönotto tapahtuu näillä näkymin kesällä 2005. IndexDatan YAZ-proxy otetaan lähiaikoina käyttöön Kansalliskirjaston Voyager-tietokannoissa, jolloin Z39.50-hakujen toiminta tehostuu. Linnea2-konsortiolla on tällä hetkellä toiminnassa kaukopalvelun selvitystyöryhmä, mutta nyt yleisten kirjastojen neuvosto on perustamassa myös koko maan kattavaa kaukopalvelutyöryhmää.

ENCompass

Palvelin on asennettu ja ohjelma toimii. UKK-aineisto, Elektran lehdet ja tähän mennessä digitoidut äänitteet viedään järjestelmään tämän vuoden puolella.

9. Z39.50 ja osakohteet: ehdotus Kongressin kirjastoon

Ehdotus on käännetty englanniksi ja lähetetty Kongressin kirjastoon, mutta kommentteja ei ole vielä saatu. Juha Hakala tapaa LC:n Larry Dixsonin tulevan Yhdysvaltain matkansa aikana ja voi ottaa asian esille.

10. Kopioluetteloinnin tilanne

BookWhere-ohjelmasta on tulossa tämän vuoden aikana (?) versio, joka tukee FINMARC-formaattia. Kansalliskirjasto voi välittää ohjelmaa niille suomalaisille kirjastoille, joilla ei ole omaa toimivaa Z39.50-asiakasohjelmaa.

USEMARCON-konversioihin on tullut uusi konversiosääntö, joka on avuksi kyrilliikkaluetteloinnissa. Kansalliskirjaston Arne Hedman on saanut valmiiksi ensimmäisen version konversiotaulusta, jonka avulla 880-kenttiin luetteloitu kyrilliikka voidaan konvertoida latinalaisiksi merkeiksi asianomaisiin kenttiin. Sääntö tullaan julkistamaan jossakin vaiheessa. Translitteroinnin erilaiset tavat eri kirjastoissa voivat tuottaa ongelmia tämän ohjelman kanssa.

Tällä hetkellä Kansalliskirjastolla on tiedonhaun kattava lisenssi yleisten kirjastojen ja ammattikorkeakoulukirjastojen kanssa. Amkeilla on myös kopioluettelointilisenssi yhteistietokantoihin, ja sitä yritetään laajentaa nyt myös yleisiin kirjastoihin vuodelle 2005.

11. Ilmoitusasiat

ISTC -standardointityö (teostason tunnuksiset) on tällä hetkellä keskeytyksissä. ISO 21047 -standardiin kuuluvan kansainvälisen ISTC-vastuukeskuksen äänestyksessä äännet menivät tasan.

Tietohuoltokomitea haluaisi saada pitkäaikaissäilytystä koskevan ISO-standardin SFS-standardiksi.

CENL (Conference of European National Librarians) on sulautunut TEL:n (The European Library) tekniseksi komiteaksi syyskuussa 2004 tehdyn päätöksen perusteella. KATVE-ryhmän toimiala oli sidottu CENL-ryhmän toimialaan. Tästä lähtien KATVE seuraa TEL Technical Working Group -ryhmän toimialaa.

12. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 13.12.2004, klo 13.00 alkaen Helsingin yliopiston kirjastossa, Teollisuuskatu 23.